

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT)

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä maaliskuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT) (VNS 2/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- suurlähettiläs Anne Sipiläinen, Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa
- apulaisosastopäällikkö Anu Laamanen, ulkoasiainministeriö
- kenraalimajuri Juha Kilpiä, Suomen sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa
- eversti, apulaisosastopäällikkö Juha Pyykönen, Pääesikunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Selonteon käsittely eduskunnassa

Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle käsitellään Suomen osallistumista YK:n MINURCAT-operaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa. Valiokunta toteaa, että Suomen osallistuminen tähän operaatioon on ollut suunnittelussa jo pitkään. Tätä taustaa vasten selonteon eduskuntakäsittelyyn varattu aika on kohtuuttoman lyhyt. Valtioneuvoston tuleekin jatkossa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden selon-

tekojen käsittelyyn eduskunnassa on riittävästi aikaa. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä myös ulkoasiainvaliokunnan Afganistan-selonteon käsittelyn (UaVM 3/2009 vp) yhteydessä tekemää linjausta siitä, että sotilaallista kriisinhallintaosallistumista koskevien selontekojen rakennetta ja sisältöä tulisi kehittää nykyistä johdonmukaisemmaksi.

Suomi ja YK-johtoinen kriisinhallinta

Selonteossa todetaan YK:n turvallisuusneuvoston päättäneen tammikuussa 2009 laajentaa vuonna 2007 käynnistynyttä MINURCAT-ope-

raatiota sotilaallisella komponentilla. Laajennetun operaation tavoitteet ovat muun muassa turvallisuustilanteen parantaminen pakolaisten paluun mahdollistamiseksi, humanitaarinen toiminta sekä jälleenrakennus. Operaation tavoitevahvuus on 5 200 sotilasta, 25 yhteysupseeria ja 300 poliisia sekä tarvittava määrä siviiliasiantuntijoita.

Valiokunta pitää hyvänä, että Suomi pystyy taas osallistumaan isommalla panoksella YK-johtoiseen kriisinhallintaan yhteensä noin 80 hengen vahvuisella jääkärikomppanialla. Yksittäisiä sotilastarkkailijoita Suomella on useassa YK-operaatioissa, mutta suurempaa joukkoa ei YK-johtoisessa operaatioissa ole toiminut sen jälkeen, kun suomalainen pioneerikomppania kotiutettiin UNIFIL II -operaatiosta.

Valiokunta toteaa, että MINURCAT-operaation vahvistamisessa on erityisen merkittävää se, että YK-operaatio ottaa vastatakseen 15.3.2009 päättyvän EU-johtoisen Tshad-operaation tehtävät. Suomi on osallistunut EU:n Tshad-operaatioon runsaan 60 sotilaan panoksella. Valiokunnan arvion mukaan EU-johtoisen sotilaallisen kriisinhallintaoperaation siirto YK:lle on hyvä käytännön esimerkki organisaatioiden välisestä strategisesta kumppanuudesta kriisinhallinnassa. Tätä vastaavaa mallia ("bridging") on käytetty EU-johtoisen Artemis-operaation Kongossa siirtyessä unionilta YK:lle vuonna 2003.

Valiokunta toteaa, että tehtävien siirtämistä unionilta YK:lle edesauttaa tiettyjen unionimaiden jatkaminen operaatioalueella. Suomen lisäksi EU-operaatioon osallistuvista maista myös Ranska, Puola, Irlanti ja Itävalta ovat tämänhetkisen tiedon mukaan osallistumassa operaatioon. Puola on tosin ilmaissut halunsa kotiuttaa joukkonsa siirtymäkauden jälkeen syksyllä 2009, mikä on myöskin Ranskan päämäärä. Valiokunta huomauttaa, että globaali talouskriisi saattaa ylipäättään vaikuttaa merkittäväällä tavalla muidenkin unionimaiden kykyyn ja haluun osallistua MINURCAT-operaatioon. Suomen kannalta keskeinen maa MINURCAT-osallistumisessa on Irlanti, sillä suomalaiskomppania toimii osana irlantilaispataljoonaa.

Operaation riskit ja toiminnalliset edellytykset

Operaation toteuttamiseen sisältyviä riskejä on selonteossa käsitelty varsin niukasti. Valiokunta toteaa, että alueella on lukuisia aseellisia ryhmittymiä, joka muodostavat uhan sekä siviiliväestölle että kansainvälisille toimijoille. Selonteossa todetaan, että suunnitelmallisen ja suoran hyökkäyksen uhka kriisinhallintajoukkoja kohtaan arvioidaan pieneksi. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että operaation turvallisuustilanne saattaa heikentyä hyvinkin nopeasti. Turvallisuustilanteeseen vaikuttaa kokonaisuus, jossa on tarkasteltava sekä Tshadin, Sudanin että Keski-Afrikan tasavallan sisäpoliittista tilannetta. Negatiiviset muutokset yhdessä maassa heijastuvat nopeasti myös naapurimaihin. Valiokunta toteaa, että MINURCAT-operaation toimintaedellytyksiin vaikuttanee myös kansainvälisen rikostuomioistuimen 4.3.2009 tekemä päätös Sudanin presidentin pidätysmääräyksestä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisjoukoille suunniteltua operaatioalueita voidaan pitää toiminnallisesti ja huollollisesti erittäin haastavana. Ilmasto eteläisen pataljoonan alueella on subtrooppinen. Sadekaudella liikkuminen voidaan suorittaa vain ilmateitse, tiettynä ajanjaksona vain helikopterikuljetuksin. Saadun selvityksen mukaan Irlanti käy keskusteluja helikopterituen saamisesta suoraan pataljoonan johtoon, mutta lopullista ratkaisua asiaan ei ole saatu. Valiokunta toteaa, että mikäli lisää helikopteritukea ei saada kansallisin tai monikansallisin järjestelyin, tulee kyse olemaan merkittävästä voimavaruuspuutteesta. Tätä taustaa vasten valiokunta pitää tärkeänä, että EU-operaation käytössä olevat 4 venäläishelikopteria noin 100 hengen tukioorganisaatioineen siirtyvät MINURCAT-operaation käyttöön.

Valiokunta korostaa vaativissa toiminnallisissa olosuhteissa tarvetta järjestää lääkintäevakuointi siten, että kaikissa tapauksissa suomalaisotilaat saadaan asianmukaiseen hoitoon mahdollisimman nopeasti. Operaation lääkintähuolto on valiokunnan saaman selvityksen mukaan sinänsä organisoitu hyvin ja siitä vastaavat irlantilaiset eteläisen pataljoonan toimialueella. Vaa-

tivimmissa tapauksissa hoito tapahtuu norjalais-
ten toimesta ylemmässä johtoportaaassa.

Suomalaisjoukkojen tehtävät etelässä Goz Beidan alueella olisivat selonteon mukaan partiointi, siviilien suojeleminen, rikollisuuden ehkäiseminen, yhteydenpito avustusjärjestöjen kanssa ja turvallisen toimintaympäristön luominen. Käytännössä tehtävää suoritettaisiin autopartioin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan autopartiointi on mahdollista vain 6 kuukautta vuodessa, ja sadekauden aikana jouduttaisiin käytännössä toimimaan vain tukikohtien välittömässä läheisyydessä.

Asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että EU-johtoiseen Tshad-operaatioon on ollut vaikea löytää kantahenkilökuntaa. Viime vuoden aikana palvelusuhteen ehtoja on parannettu noin 15 prosentilla kaikkien operaatioiden osalta, mutta rekrytointi Tshadin ja Afganistanin operaatioihin on pysynyt haastavana. Nyt puolustusvoimat tarjoaa Tshadiin lähtijöille noin viidenneksen korkeampaa päivärahaa kuin esimerkiksi KFOR-operaation osallistujat saavat. Valiokunta pitää välttämättömänä, että keskeiset tehtävät saadaan täytettyä osaavalla henkilöstöllä. Tämä on välttämätöntä operatiivisen tehokkuuden ja suomalaisjoukon turvallisuuden kannalta.

Yhteenveto selonteosta

Nyt käsillä olevassa selonteossa on YK-ulottuvuuden lisäksi merkittävää se, että siinä linjataan Suomen osallistumista MINURCAT-operaatioon useammaksi vuodeksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseessä on riskitasoltaan käynnissä olevaa EU-operaatiota korkeamman riskitason operaatio ja suomalaisjoukkojen toiminta tulee olemaan sotilaallisesti asetetta EU-operaatiota näkyvämpää. Valiokunta toteaa, että suomalaisjoukon tosiasiallisia toiminnallisia edellytyksiä pitimmällä ajanjaksolla on tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida. Valiokunta pitääkin hyvänä selonteon linjausta siitä, että Suomen osallistumisen perusteita tulee arvioida vuosittain ja huomioida myös pataljoonan johtovaltiona toimivan Irlannin suunnitelmat.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Korkea-aho /kesk
vpj. Olli Nepponen /kok
jäs. Thomas Blomqvist /r
Juha Hakola /kok
Reijo Kallio /sd
Inkeri Kerola /kesk
Jaakko Laakso /vas

Reijo Laitinen /sd
Reijo Paajanen /kok
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /kesk
vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Matti Kangas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.